

جاودان مردان خاوه

درآمدی بر یادمانده‌های خاندان چراغ خان فلک‌الدین

پژوهش و نگارش
محمد مهدی آقاخانی

www.ketab.ir



خرم‌آباد
انتشارات شاپورخواست
۱۳۹۹

سرشناسه : آقاخانی، محمد مهدی، ۱۳۶۵
 عنوان و نام پدیدآور : جاودان مردان خاوه (درآمدی بر یادمانده‌های خاندان چراغ‌خان فلک‌الدین)
 پژوهش و نگارش: محمد مهدی آقاخانی
 مشخصات نشر : خرم‌آباد: انتشارات شاپورخواست، ۱۳۹۸
 مشخصات ظاهری : ۱۲۷ صص
 شابک : ISBN: 978 - 600 - 260 - 459 - 0
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
 یادداشت : کتاب‌نامه: ص [۱۱۳] - ۱۱۶
 موضوع : ایلات و عشایر - ایران - لرستان
 موضوع : فلک‌الدین (طایفه)
 موضوع : ایلات و عشایر - ایران - دلفان
 موضوع : Nomads -- Iran -- Delfan - Khaveh (Delfan Iran) -
 موضوع : خاوه (دهستان)
 رده‌بندی کنگ : Dsr ۷۲ / ج ۴ ۱۷ ۱۳۹۸
 رده‌بندی یوئی : ۹۸۶/۹۵
 شماره کتاب‌شناسی ملی : ۵۰۳۳۰۱۰



جاودان مردان خاوه

(درآمدی بر یادمانده‌های
 خاندان چراغ‌خان فلک‌الدین)

انتشارات شاپورخواست
 خرم‌آباد، شماره: ۰۹۱۶۳۹۸۴۰۱۱
www.Shapur-khast.ir
 Email: info@shapur-khast.ir

پژوهش و نگارش
 محمد مهدی آقاخانی

امور کامپیوتری: لیلا صیادبیرانوند- طرح جلد: احد رستگارفرد

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه- نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

چاپ: روز

شابک: ۰ - ۴۵۹ - ۲۶۰ - ۶۰۰ - ۹۷۸

بها: ۲۵۰۰۰ تومان

حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

فهرست

صفحه	عنوان
۹	پیش‌گفتار
۱۳	نگاهی به جغرافیای طبیعی استان دلفان
۱۹	مختصری در جغرافیای خاوه
۲۱	مروری بر رویدادهای تاریخی خاوه
۲۹	تبارشناسی طایفه‌ی فلک‌الدین
۳۵	قلمرو، پراکندگی و جمعیت
۳۹	ملاحظات اقتصادی
۴۱	شناختی بر احوال تیره‌ی عیدی‌بیگ
۴۲	چراغعلی‌خان فلک‌الدین
۴۴	حاجی‌خان فلک‌الدین
۴۵	آزادخان فلک‌الدین
۴۹	پیوند خانوادگی با شاهزادگان نهاوند
۵۵	رویارویی با ارباب فراهانی
۵۹	استمداد والی لرستان از چراغ‌خان
۶۳	ماجرای کشته شدن بهرام‌خان
۶۹	همراهی با مهرعلی‌خان امیرمنظم در غائله‌ی نهاوند
۷۵	نزاع خوانین در نهاوند

۷۹	درگذشت چراغ‌خان سردار رشید
۸۱	مأموریت سلطان دلاور و اختلافات ملکی
۸۳	بازماندگان چراغ‌خان (خاندان چراغی)
۸۵	پیوست‌ها (اسناد و تصاویر)
۱۱۳	کتاب‌نامه
۱۱۷	نمایه اشخاص
۱۲۳	نمایه مکان‌ها

پیش گفتار

ماجرای نگارش کتاب یادما، ههای خاندان چراغ خان فلک‌الدین به آذرماه سال ۱۳۹۵ خورشیدی باز می‌گردد. در آن سال، نگارنده‌ی این سطور تصمیم گرفتم تا جهت تکمیل پژوهش‌های خود پیرامون تاریخ معاصر نهایوند، به دیار نصف جهان سفر کرده و تجدید دیداری با شاهزاده عبدالله میرزا رمانیان از جال پر آوازه و صاحب‌نام نهایندی داشته باشم. شاهزاده که به واسطه‌ی برخورداری از ظرفی بی‌نظیر و تسلط بر علم‌الانساب رجال غرب کشور، به تاریخ سیار شهرت دارد، پند سالی است که در اصفهان رحل اقامت افکنده و به اصطلاح آب زاینده‌رود را می‌نوشد و به‌ر خلال مصاحبه‌ی مفصل خود با نگارنده که سه روز تمام به طول انجامید، از هر دری سخن گفت و با کلام شیوایش، این فقیر را مسحور خویش نمود. اما نکته‌ی قابل توجه در این میان، این بود که مشارالیه در طی مصاحبه، کراراً از مادرشان - مرحومه خانوم بررک نام برده و ضمن ستودن این شیر زن عشایری، به تمجید از طایفه‌ی ایشان و سردن نامدارشان می‌پرداختند.

منطقه‌ی خاوه^۱، طایفه‌ی فلک‌الدین و چراغ خان کلیدواژه‌هایی بودند که به واسطه‌ی نقش‌آفرینی فراوان در مناسبات نهایوند و لرستان، بارها از سوی شاهزاده مورد اشاره قرار می‌گرفت.

هر بار که ایشان از طایفه‌ی مادری‌اش سخن به میان می‌آورد، احساسات بر وی غلبه نموده و با چهره‌ای محزون، از دایه‌ی اش چراغ خان و فرزند مقتولش بهرام خان یاد می‌کرد.

۱. نام خاوه برگرفته از اصطلاح لکی خوواوه یا خُوه به معنای محل پر آب و دارای آب خوب می‌باشد.

در روز سوم مصاحبه، عبدالله میرزا زمانیان، راقم این حروف را مورد خطاب قرار داده و اظهار داشت: چقدر خوب می‌شد اگر حضرت عالی کتابی هم پیرامون طایفه‌ی مادری این‌جانب و شرح احوال چراغ‌خان فلک‌الدین به رشته‌ی تحریر بیاورید! بنده که انتظار شنیدن چنین درخواستی را نداشتم، اندکی مکث کرده و به بهانه‌ی عدم آشنایی با منطقه از انجام این امر طفره رفتم. شاهزاده که انگار در تصمیم خود عازم و جازم بود، مجدداً فقیر را مورد لطف قرار داده و فرمودند: تنها شما می‌توانید از پس این کار برآید! پس در خواست این پیرمرد را بپذیرید و کار را شروع کنید.

نگارنده نیز که چاره‌ای جز پذیرش نداشتم، امثال امر کرده و کار تحقیقات را آغاز نمودم. در ابتدای پژوهش، سعی کردم تا هر مطلبی را که پیرامون منطقه‌ی دلفان و به‌خصوص، خاوه، در میان منابع مکتوب می‌یافتم؛ گردآوری کرده و دسته‌بندی نمایم. مهم‌ترین آثاری که در این رابطه به رشته‌ی تحریر درآمده بود، یادداشت‌های شادروان ایرج کاظمی درباره‌ی تاریخ دلفان و کتاب ایل کولیوند مسعود یوسفی بود که اشارات کوتاهی به منطقه‌ی خاوه و طایفه‌ی فلک‌الدین داشت. مضافاً، چند مقاله‌ی علمی هم در رابطه با تپه‌های باستانی نورآباد و خاوه منتشر شده بود که اطلاعات مختصری پیرامون موضوع پژوهش ارائه می‌نمود. در این میان، تحقیقات مفصل رضا نظری (دلفان‌پژوه) نیز در رابطه با اوضاع تاریخی و جغرافیایی دلفان بسیار جالب به نظر می‌رسید. ولی من حیث‌المجموع، مطالبی که پیرامون خاوه در منابع مکتوب وجود داشت بسیار مختصر و پراکنده و در حکم النادر کالمعدوم قرار می‌گرفت.

تابستان سال ۱۳۹۶، پس از چند ماه تحقیق و بررسی اولیه و آماده‌سازی مقدمات کار، نگارنده راهی نورآباد دلفان شدم تا از نزدیک به بررسی میدانی موضوع پژوهشی خود بپردازم. در شهر نورآباد، آقایان مسعود و طاهای چراغی که هر دو از نوادگان چراغ‌خان فلک‌الدین هستند؛ با مهربانی و صمیمیت میزبانی‌ام را بر عهده گرفته و با گشاده‌دستی فراوان، یادداشت‌هایی در خصوص طایفه‌ی فلک‌الدین به همراه تعدادی عکس و اسناد قدیمی خانوادگی در اختیارم قرار دادند. روزهای بعدی، مصاحبه‌های مفصلی در خاوه جنوبی با دیگر اعضای خاندان چراغی و چند تن از بزرگان طوایف و کدخدایان فلک‌الدین صورت پذیرفت ولی هنوز تا نگارش کتاب و جمع‌بندی مطالب، راه دشواری در پیش بود. بسیاری از اسناد و مدارک طایفه‌ی فلک‌الدین، به واسطه‌ی سبک

زندگی عشایری و برخی منازعات و ناملازمات از بین رفته بود و بعضی از مکاتبات نیز به دلیل ملاحظات محلی، قابل طبع و نشر نبود. مجموعه‌ی این عوامل باعث شد تا بخش قابل توجهی از مطالب و اسناد به صورت ناخواسته، مورد ممیزی قرار گرفته و حذف گردد. اما نگارنده نیز در مقابل، هیچ فرصتی را برای تکمیل این پژوهش از دست نداده و با عنایت به این نکته که ثبت و ضبط تواریخ محلی و رویدادهای یک منطقه‌ی خاص، به طور عمده بر پایه‌ی روایات، خاطرات و اقوال معمرین بومی صورت می‌پذیرد؛ به شناسایی و دیدار با افراد مطلع محلی و آشنا به تاریخ منطقه می‌پرداخت.

حاصل این پژوهش‌ها، کتابی است که در دست دارید و به باور نگارنده، درآمد و مقدمه‌ای بر دانسته‌ها، روایات، تواریخ شفاهی طایفه‌ی فلک‌الدین به شمار می‌رود. پژوهشگر کوشیده است تا با تألیف این کتاب، به غنابخشی منابع تاریخ معاصر دلفان یاری رسانده و سهمی هر چند کوچک در گردآوری تاریخ محلی ایلات و طوایف لرستان ایفا نماید. امید است که این اثر بشماره‌ی بی‌اند مورد استفاده دانشجویان قرار گرفته و پاسخگوی سؤالات آنها در زمینه‌ی تاریخ محلی آغوه باشد.

و من الله توفیق

محمد مهدی آقاخانی

آذرماه ۱۳۹۸